

Написано от Христо Христов
Петък, 30 Март 2012 12:04

Текстът в закона за досиетата, по който през последните пет години бяха обявени няколко хиляди сътрудници на бившата Държавна сигурност с прочистени или унищожени досиетата, не противоречи на Конституцията. Това реши Конституционният съд (КС) със смазващо единодушие от 12 възможни гласа, като с това по най-категоричен начин отхвърли опита на лобито на ДС да блокира процеса по огласяването на агентите във властта и в ключови обществени позиции, започнал през 2006 г.

Решението, за което desebg.com [своевременно съобщи](#), е взето на 26 март 2012 г., но официално беше разпространено на страницата на КС днес, придружено с подробни мотиви.

[Делото беше](#)

[завесено от състав](#)

на Върховния административен съд по казуса на бившия дипломат и агент на ДС [Стоян Сталев](#).

„От това единодушно решение по-хубаво няма. То е взето в резултат на обществената и политическа подкрепа на закона и на спазването му през последните пет години при изпълнението му от страна на комисията”, коментира пред desebg.com нейният председател Евтим Костадинов.

„Конституционният съд преценява, че правото на защита срещу ненамеса в личния живот и посегателство срещу достойнството и доброто име на гражданите по чл. 32, ал. 1 от основния закон не е нарушено от огласяване на факти от обективната действителност за принадлежност на определени лица към държавни структури. Дейността на гражданите, които са сътрудничили на бившата Държавна сигурност и разузнавателните управления

Написано от Христо Христов
Петък, 30 Март 2012 12:04

на Българската народна армия, не накърнява доброто им име, чест и достойнство”, се посочват в мотивите на съда.

⋮

„Законът за досиетата е израз на консенсусната воля на всички парламентарно представени политически партии в 40-ото Народно събрание да се постигне в максимална степен отварянето на всички документи и оповестяване на принадлежността на всички лица, заемали и заемащи публични длъжности или извършвали и извършващи публични дейности”, подчертава КС.

Съдиите отбелязват, че законът за досиетата е приет в отговор на препоръките в Декларацията на Пленарната асамблея на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) от 8 юли 1997 г., в Резолюция 1096(1996) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа за мерките за разрушаване наследството на бившите комунистически тоталитарни системи и в Препоръка R/2000/13 на Комитета на министрите към страните-членки относно Европейската политика за достъп до архивите, приета от Комитета на министрите на 31 октомври 2000 г.

КС отбелязва, че философията на закона, видно от съдържанието му, от мотивите за приемане и от изказванията по време на приемането му, е да се отворят посочените документи на Държавна сигурност и на разузнавателните служби на Българската народна армия и да се обяви принадлежност към тях на всички категории лица, посочени в обсега на закона.

Установяването се извършва от независим орган – комисия, в чийто състав никое управляващо мнозинство в парламента не може да има мнозинство.

КС е взел предвид, че законът предвижда обявяване на принадлежност на лицата към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, а не на реалната конкретна дейност на тези лица в полза на посочените служби.

„Законодателят използва понятието „принадлежност”, което означава качество на някой да бъде част от състава на нещо. Той не възлага на комисията правомощие да прави оценка на лицата, за които установява принадлежност при извършената проверка по

Написано от Христо Христов
Петък, 30 Март 2012 12:04

наличните документи. Комисията не извършва оценъчна дейност кое от лицата е работило в полза на националната сигурност, в борбата против тероризма и пр. или кое е извършвало дейност по доставяне на друг вид сведения”

, отбелязват в мотивите си конституционните съдии.

Съдът е на мнение, че разпоредбата на чл. 25, т. 3 от закона, по която става установяването на принадлежност на лица към ДС на базата на документи на оперативните работници, на картотеки или на регистри, „не е противоконституционна, защото не противоречи на конституционни принципи или на конкретни разпоредби на основния закон”.

КС изтъква, че не противоречи на Конституцията да се установява принадлежност на лица към определена общност, орган, държавно учреждение, организация и пр., освен в случаите, когато се застрашава националната сигурност. Не е противоконституционно и принадлежността да се установява от определен орган по законово регламентиран ред въз основа на различни по вид документи като източник на информация. *„Законодателят е преценил да уреди в закон проверката за принадлежност към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия на лицата, заемащи определени длъжности или изпълняващи определени дейности”*, подчертава КС.

Според конституционните съдии Народното събрание разполага със законодателна целесъобразност не само да предостави достъп до документите на бившата Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия, но е свободно и в избора на допустимите доказателства. В рамките на законодателната целесъобразност парламентът е преценил, предвид унищожаването на голяма част от личните и работните дела на секретните сътрудници, че принадлежност към посочените органи може да се установява с всякакви по вид документи от архивите им при осигуряване на гаранции за правата на засегнатите лица.

КС е възприел следните аргументи за необходимостта от използването и на други документи извън собственоръчно подписани или написани от сътрудниците при установяване на тяхната принадлежност от комисията:

„Идеята на законодателя е до оспорените документи да се пристъпи, когато личните и

Написано от Христо Христов
Петък, 30 Март 2012 12:04

работни дела и съдържащите се в тях собственооръчно написани от секретния сътрудник документи са унищожени, тъй като е общоизвестен фактът на унищожаване на досиета на част от секретните сътрудници. С включване на оспорените документи сред доказателствата за установяване на принадлежност законодателят цели да избегне неравното третиране на гражданите, които са сътрудничили на Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия и да не бъдат поставени в привилегировано положение лицата, чиито документи по различни причини са унищожени. Следва да се отчете и обстоятелството, че не винаги е искано писмено обещание (декларация) за сътрудничество при вербуване на секретните сътрудници или декларация за неразгласяване на връзките и работата с органите на Държавна сигурност при изключването им.”

Конституционният съд подробно е разгледал и системата, по която в ДС са водели стриктен отчет на агентите и техните дела. Конституционните съдии са приели, че „възможностите за злоупотреби при съставяне на документите на бившата Държавна сигурност са били ограничени от нормативната уредба на дейността ѝ, видно от приетите като доказателства по делото Заповед № 3900 от 11.11.1974 г. на министъра на вътрешните работи и Инструкцията за оперативния отчет на Държавна сигурност № I-20/20.01.1978 г. на Министерството на вътрешните работи.

Съгласно тях за секретните сътрудници е създаван оперативен отчет, образувани са лично и работно дело, а за делата им е воден общ регистър, в който регистрирането става по установения ред, като секретните сътрудници са имали индивидуални регистрационни номера, които не се повтарят. За всички секретни сътрудници е воден централизиран отчет, а за организирането му са водени справочни картотеки № 4 и № 5 и статистическа картотека № 6 при спазване на съответните правила.”

КС отбелязва, че обявяването на принадлежност към органите на Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия не се извършва за всички граждани, сътрудничили на тези органи. Законът предвижда това само по отношение на лицата, които заемат или са заемали изброените публични длъжности, или извършват или са извършвали посочените публични дейности. Засегнати от посегателството върху правото на защита на личните данни са само лицата, заемащи публични длъжности или извършващи публични дейности по смисъла на закона, защото „държавната власт като цяло, както и политическите фигури и държавните служители могат да бъдат подложени на обществена критика на ниво, по-високо от това, на което са подложени частни лица”.

Написано от Христо Христов
Петък, 30 Март 2012 12:04

Не на последно място КС приема, че на лицата, чиято принадлежност е обявена, е предоставена възможност за правна защита за разлика от закона за досиетата през 1997 г., където такава няма.

В своето решение съдиите приемат, че „Конституционният съд не е обвързан „завинаги“ от своите правни разбирания. Развитието на правото е обективен процес, което позволява тълкуването на правните разпоредби да бъде „отворено“ и към други виждания”.

Конституционният съд констатира, че настоящият спор е по действието на нов, а не по стария отменен закон, по който има произнасяне на съда. По прилагането на този закон е натрупана значителна практика както в правоприлагащите органи, така и в правораздаването. Всички граждани, заемачи публични длъжности или изпълняващи публични дейности по смисъла на закона за досиетата, с принадлежност към специалните служби трябва да бъдат третирани по еднакъв начин.

„Това означава, че трябва да бъде обявена принадлежност както на гражданите с налични досиета, така и на тези с унищожени досиета. Еднакво трябва да бъде отношението към всички подлежащи на обявяване лица с доказана принадлежност - тези, чиято принадлежност вече е обявена, и лицата, на които предстои да бъде обявена. Като промяна на обстоятелствата следва да се отчете и наличието на съдебен контрол повече от пет години и непротиворечивата практика на Върховния административен съд”, заключава в мотивите си Конституционният съд.

Цялото решение може да бъде [прочетено тук](#).

Първите реакции, които desebg.com събра, след решението [вижте тук](#).